

WELSH A1 – STANDARD LEVEL – PAPER 1
GALLOIS A1 – NIVEAU MOYEN – ÉPREUVE 1
GALÉS A1 – NIVEL MEDIO – PRUEBA 1

Monday 19 May 2003 (morning)

Lundi 19 mai 2003 (matin)

Lunes 19 de mayo de 2003 (mañana)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a commentary on one passage only. It is not compulsory for you to respond directly to the guiding questions provided. However, you may use them if you wish.

INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- Ne pas ouvrir cette épreuve avant d'y être autorisé.
- Rédiger un commentaire sur un seul des passages. Le commentaire ne doit pas nécessairement répondre aux questions d'orientation fournies. Vous pouvez toutefois les utiliser si vous le désirez.

INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario sobre un solo fragmento. No es obligatorio responder directamente a las preguntas que se ofrecen a modo de guía. Sin embargo, puede usarlas si lo desea.

Ysgrifennwch sylwadau ar **un** o'r darnau hyn:

1. (a)

EISTEDDAI Einir o flaen y tân a'i thraed chwyddedig ar y dinpan. Drwy gil ei llygaid gwyliai Dewi yn ei dacluso'i hun. Yr oedd o'n mynd allan. Astudiai ef ei esgidiau gan eu troi ffordd yma, ffordd acw. Yna tynnodd nhw i ffwrdd a cherdded yn droednoeth i'r gegin gefn. Clywai Einir ei sŵn yn tuchan wrth iddo'u cwyro. Gwaeddodd arno, a dweud wrtho
5 am lanhau'r llawr ar ei ôl.

Eisteddai Einir o flaen y tân am ei bod yn dew a blinedig. Gwrandawai ar Dewi'n glanhau ei esgidiau yn y gegin gefn gan feddwl am yr holl waith oedd heb ei wneud. Poenid hi gan ddŵr poeth a gwynt.

10 Eisteddai Einir am fod eistedd yn haws na gweithio, ac am nad oedd ffeuen o ots ganddi am y gwaith. Poenid Dewi gan ei difaterwch.

Eisteddai. Ond ar brynhawniau Sadwrn âi am dro i un o'r trefi cyfagos efo Dewi. Ni allai gerdded ymhell: câi bigiadau yn ei hochr. Ceisiai Dewi ei chael hi i ymddiddori mewn dillad babi ac ati.

15 "Hwyrach na charia i i'r pen", dywedai hi'n styfnig. Byddai'n well ganddi droi ei chamre at y dillad merched. Ceisiai Dewi ei darbwylllo. Gwenai'n oddefgar arni: "Dw i ddim yn hoffi dy weld ti'n gwneud ffŵl ohonat dy hun." Gwenai pawb yn oddefgar glên, am ei bod hi'n dew ac yn feichiog.

"Ma pawb yn sbio arnat ti", ebe Dewi ar binnau eisiau symud.

20 "Mi fydda i'n dena mhen chydig wythnosa." Daliai ffrog o'i blaen a sefyll o flaen drych. Cuddiai ei chorff y tu ôl i'r wisg: yr oedd hynny'n dipyn o gamp, ond yn beth truenus yr un pryd. Arferai ddirmygu merched a geisiai eu twyllo'u hunain yn y drych. Gwelsai filoedd ohonynt erioed, rhai tew a thenau. Yr oedd yna ferched wedyn a ymfalchïai yn eu beichiogrwydd. Cerddent fel peunod â'u boliau'n anferth, yn galw am sylw: *haleliwia, amen, drychwch be dw i wedi'i neud*. Merched oedden nhw a ffolai ar fod
25 yn ferched.

"Mi ges i lythyr oddi wrth Nielsen heddiw..."

"Chwara teg iddo fo."

"...roedd o'n deud ei bod hi'n chwith yno ar f'ôl i."

"Chwara teg iddo fo."

30 "Mi fydda'n help ped awn i'n ôl: mi fydda'n hwb reit dda at brynu tŷ."

"Rwyt ti wedi bod yn gwrando ar dy fam eto. Mi bryna i dŷ pan welwn ni le bach rhesymol."

"Roeddwn i'n hapus iawn yn *David Emlyn*."

"Dydan ni ddim yn mynd i Gaerdydd a dyna ben arni."

35 Eisteddai Einir o flaen y tân a'i thraed ar y dinpan, yn dyheu am yr adeg pan fyddai hi'n denau eto ac yn mynd o gwmpas ei phethau fel cynt. Roedd hi'n nosi'n braf. Taflai'r haul gysgodion brigau'r coed ar y pared a'r llawr. Doedd yna ddim cyffro ynddynt. Yr oeddynt yn ei hatgoffa hi am gerrig llyfnion ar wely afon.

40 "Camp i ti wneud hyn", ebe Dewi, a lluchiodd garreg nes oedd hi'n troelli ac yn codi oddi ar wyneb y dŵr. "Fel hyn ma gwneud". Gafaelodd yn ei harddwrn. Dyma'r tro cyntaf iddo gyffwrdd â hi. "Rwyt ti'n groen gŵydd drosat." Cyffyrddodd â hi eto efo'i fysedd meddal.

"Dw i'n dy garu di."

Jane Edwards, *Bara Seguryd*, Llandysul, (1969)

- Sut rydych chi'n ymateb i'r modd y portreedir y ddau gymeriad a ddarlunnir yma?
- Beth a ddysgwn am y berthynas rhwng Einir a Dewi?
- Rhoddwch sylwadau ar iaith ac arddull y darn.
- I ba raddau, ac ym mha ffyrdd, y mae gwrthgyferbynnu yn bwysig yma?

1. (b)

PENTRE IFAN

Carcas a ffermdy
yn madru ar drothwy'r waun,
a llwyth o Gaer-wynt...
hirwallt a noethlymun fel yr hil gyntefig
5 yn torheulo gyda'r rhoncwellt tal
mewn mynwent o fuarth.

Dros gulffordd ddilaswellt y defaid tac
daw henwr yn rhwyd ei fyfyrdod,
agor clwyd ei atgofion ym mwllch y ffald,
10 a'i lygaid yn gronfeydd o syndod.

Alltud y cefnennau gwargam,
dehonglwr cymeriad y caeau yn ei ddydd,
heno
yn mwyara unigrwydd ar gorchlawdd y rhos
15 a'i gof yn gyfrol o gwestiynau.

Mae gylfin y pistyll bach
fu'n poeri dŵr i'r hwyaid?
Mae'r gweithwyr breichnoeth a'u chwys yn arogl haf
yn annos eu gweision colerwyn i lenwi'r lloc,
20 a maddau i'r haul pwdlyd uwch ystodau o rygwair?
Mae'r heffrod gwallgof â'u cynffonnau'n yr awyr
yn dianc rhag sbardunau'r gwenyn meirch
i rewgell yr afon,
a gwario'r pnawn fel delwau yn y dŵr?

25 Acw, mae'r hipis meingorff
yn codi fel hwyaid gwylltion o frwyn y clos
i gloddio hanes ar silff y llyfrgell deithiol,
a'u hwynebau yn fwrlwm o chwilfydedd.

Mae minlliw'r haul ar wefus bell Foel Drigarn,
30 a meudwy o lwynog yn cipial o gaerau'r garn
i gyfarch y gwyll.

Dieithryn yn ei gynefin,
a tân ei bib fel cannwyll gorff
yn dianc drwy'r nos.

Eirwyn George (Brynach), "Pentre Ifan",
Cyfansoddiadau a Beirniadaethau Eisteddfod Genedlaethol Frenhinol Cymru,
Abertawe a'r Cylch, 1982, Llandysul (1982)

Geirfa

rhoncwellt: gwellt garw
ffald: corlan, man i gasglu'r defaid ynghyd
cefnen: crib mynydd
mwyara: hel mwyar duon
gylfin: pig
annos: cyffroi
ystod: haen o wair newydd ei ladd
rhygwair: gwair garw
heffer: buwch ifanc
brwyn: math o wellt a dyf mewn tir gwlyb
cannwyll gorff: golau a welir yn y nos yn rhagargoeli marwolaeth

- Pa argraffiadau a adawodd Pentre Ifan ar y bardd?
 - Pa ddelweddau a ddefnyddir ganddo, ac i gael pa effaith?
 - Beth a ddywed y gerdd wrthym am gymdeithas y fro?
 - Beth yw'ch ymateb chi i'r gerdd fel cyfanwaith?
-